पोथी क्र. ६

कैयट महाभाष्य

६०७ ॥श्रीगणेशाय नमः ॥ अर्द्ध ॥ नपुंसकस्याव्ययत्वं स्थितत्वात् कृते समासे पूर्वपदार्थस्य लिंगविशेषः नपुंसकस्य हणाप [illegible]
त्॥ हरीतकी पुंसि तु नपुंसकत्वात् [illegible] अत एव सामान्यानि पुंल्लिंग [illegible] नपुंसकलिंगानि [illegible] सर्वलिंग
म [illegible] प्रयोगे [illegible] अर्द्धं समास [illegible] अत्र पुंसकस्य [illegible] पुल्लिंग [illegible] विशेष [illegible] नपुंसक [illegible] अर्द्धं [illegible]
पतेत अत्र नपुंसकत्वं [illegible] नपुंसकत्वे च [illegible] नपुंसकस्य [illegible] पुल्लिंग [illegible] इति अर्द्ध [illegible]

श्रीगणेशाय नमः अर्द्धं नपुंसकम् [illegible] अर्द्धं [illegible] नपुंसकस्य [illegible] पुल्लिंग [illegible] पुनरर्द्धं नपुंसकलिं
गः पुनः पुल्लिंगः [illegible] नपुंसकलिंगः [illegible] पुल्लिंगः [illegible] अर्द्धं पिप्पली [illegible] अर्द्धं पिप्पल्याः [illegible] इति भवति
[illegible] अर्द्धं पिप्पली [illegible] अर्द्धं पिप्पली [illegible] अर्द्धं पिप्पल्याः [illegible] अर्द्धं पिप्पली [illegible]
[illegible] अर्द्धं [illegible] द्वितीय तृतीया [illegible]
[illegible] द्वितीय [illegible]
[illegible] द्वितीय [illegible]
[illegible] ॥

[illegible] अर्द्धं पिप्पली [illegible] अर्द्धं [illegible]
[illegible] द्वितीया [illegible]
[illegible] ॥ ॥ ॥ ॥

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]॥

नै० १०

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
हादृश्यते

ऋ° २ पालिष्यन्ति ति। तस्य स्कन्ध्योः मासान्ते मासान्यनगात्रप्रयोगपञ्चमादि मासे भवदेनमप्तपञ्चपादेपाद्गुलकाशत्रप्रयो गोमत्रागस्याप्यादि कोनपञ्चतति ऋषि पर्वि
५० सतैनवामिन्द्र निधानं कर्वपरीक्षापरपातसंकुनीयंद्य योगेयमपुरापमिति पञ्चान्तरकंर्दे शान्ति निर्मभवमणमानि पादेन हीनाया। सादि हीनस्तितस्य भास्यप्रमाण शत्रु
स प्रकृतिमा घ्यताहरण्यात्मकादय प्रतिपारन्यायपरं तस्य ताविर्वरहनिमित्तं यत्वाभ्यन्दे हत्पादेनो कः। स्तोत्रं कृदन्तर्दर्शनात्रमुण्डानमुद्रापप्रसन्नचिवयमभूमा पयपूतप्रमा
हातेन तौ तमस मासं प्रतिपपदे। तदीन पदोतनाप्यनते प्रपुंकः। ग्रानवणो पमिति तोमावि कृतीर्ति मामाप्नावकृतेतसर्पः। पप्पादपी कृतं दुर्धितस्तिति। अतर्प सर्वेति समुदायम्

इत्यप्रसमुदायप्रकृत्योग्राप्रमाणात्मस्प्रपञ्चप्रवर्तनाति ॥ हीनेषु गादहीनेषु चप्रागाध्वीने नाव्रतस्त्रग्रप्रापीपदेनपक्तिप्यत्नप्रत्ययाति। अत्राप्रमाणोपदेपनि
पूर्वन्यपदपानि। नानि ईष्टनतदेन्नानकृतपदे शात्याप्रमाणान्तो सुर्वानामूर्तन्ना त्राव हीनप्राप्यामार्यधिगलंकपिलं कृतेद स्याप्यवस्य निदुप्रमाणोपनि वि
ततः पञ्चाद्युपतन्न मतेनातंत्रालभतः। अत्र त्रिमुणीपमितिताम् अदं दर्शन प्राप्य माशास्त्रीवर्तेति॥ आदि कृतान्य पोष्प निरवलियं दुष्पदे शास्त्राद्युषपदियम
स्पनवति। अपथि अत्रं काशीप्रमाणमाप्य प्रामपेति। मतन्नात्माने पञ्चपतिमय्वप्नेति॥ प्रमाणणे पमिति। ततः पञ्चाद्युपतन्न मतेनायं प्रमाणः अ
प्राप्नेणे पमितिमितौतं तम्य प्रवर्ति तदुष्पदे शास्त्राप्रामाणात्रं पत्न्तं तस्मादिकृतावा षदुत्पनित्य तिः अतन्नामेदर्शना तदुष्पदे शाद्वात प्रमाणकानं
प्रमाणो पमितिमितौतं तम्य प्रवर्ति तदुष्पदे शास्त्राप्रामाणात्रं सजी निदर्शनं तस्य भवति॥ ॥ ॥
मापाशिष्यतीमापाम अत्रासीनंद स्योप्य स्पातिप्रमाणो पमिति निर्हार्तं तस्य भवति॥

सुपर्वः। अपप्रमाणपदैः एकदेशाविलासमुदायो निकष्टन्य तेतकर्दशानाम द्राया त्रुतस्यसङ्गादी विधीयते प पैकदेशकृत्णाका गाप्यां कृताकृतः
सं घातऽवते। मापत्त विपर्णाविति कालत्रय विशेष प्रतिपादन्याम् इतता अपायणा आसी नमिति अनागमान्यं कपान्। नितीतम्मिति। बोतिकीनाम
वायव्यापितं वर्तते तम्नं तस्य ताननिनिमाननपादि पादागङ्गुलसाशूत्यनदना प्रयोग ह्याप्रमाण शांत्राणापित्र दीनामानावर सर्पः। तदेवंदीघपरिहा
राद्युत्रपदार्थं प्रमाणत्वं स्थापितं॥

कौं० ७
१२

पष्ठी किमर्थं [illegible] प्रस्तुतः। [illegible] प्रतिपद [illegible] विधान [illegible]
[illegible] प्रतिपद विधान [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
षष्ठी॥ [illegible] प्रतिपद विधाना [illegible] षष्ठी [illegible]
[illegible] प्रतिपद विधाना [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ ॥ ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ ॥ ॥

902

[illegible]

[illegible]

[illegible]

प्रतिपिपर्तेर्त्रेति। आदर्नेननाचिपन्प्राश्चयत्त आत्मणंपदेः कमेमस्मतेपप्यासनो कपक्तिनोकावर्जेन सिद्धिर्पः। नतश्चकुप्रखाणस्येतिपक्षींपाकर्पे तथा कमेतित्रमवतीम
र्पः। नो पादिपञ्चिताज्ञोसमिसिज्ञतीप्टरताण्णेपाद्यमं वर्णप्रेनात्रद्विषोसिन्नस्तेतत्रनविहितोविद्यतमानलंऽननुनात्मपीतिप्रिनिर्विग्रसाहातोताग्रुरव

सहितिकिमुराराग्रां। प्राप्तस्यपसनआहतोप्पपसमाक्त। मितद्सिप्राप्तपिप्रहेतत्रय र्वात्प्रयोगेतिताप्यान्प्रमतेपपानामानर्पप्रविपेसमवति। तत्रात्मम
न्यांन्नमतिपातिकप्पमताम र्थंताचेतमसमर्थप्रवतीति द्वयमन्तापेसनेन्नोऽस्ना। स्तेत हिंनोऽस्पादिपन। न्त्रपन्तस्पादिपन। मनुनानाप्रप्रतिविप्यतेव
सतोतत। द्विषः पादुर्वानेनमित्ति। अन्यपक्तिमुहारणोऽव्रवण्यस्पे स्तैः तपन्नस्युर्वादिपरं। तर्नेततः कित्त्रमामम्प्पोस्वनमवैपप्रतो। कप्पमसामर्थ्याला
पेतसमर्थं भवतीति। द्वयमन्तापेसनेऽत्राप्तनाः स्तेत हिंत्राप्ताप्तस्कृतातपन्तस्पकृतेति। एतदपिनानितिप्रतिपिद्यते त्रपक्षेत्रम्यपमपोनेति
। मानुभ्रपते। नपानामानर्पप्रवेसमवति। तत्रामाम र्थ्योन्नमतिप्यति। कप्पमसाम र्थ्यंतावे तसमर्थं मवतीति द्वयमन्तापसनेतकः। स्तेत हिंपुरास
र्पं सो दतोपपे पक्षः पुराकृत्साताम पाकलोः। ननुवान्तापिप्रतिविवक्षिता। अत्रायमिति कृत्वान सत्तेतदा। अन्यपमविवेदेतोमनकुस्योप्रविधपदांतहस
मानाविकुरतोक्तिमुराह एतो। तमः पारलिपुत्रकस्य। प्रकप्पमाणविकप्प। पाणिनेः सत्रकारस्य। मेतद हितोऽत्र मामर्थ्यादत्नमर्थप्पति। कप्पम
सामर्थ्यं समानाधिकरणसमसमर्थमवतीति। तहिंसर्वेपदीतमानस्यपत्रपञ्चीममाणस्य ननुवान्तापमसमर्थ्या। द्वमवे प्पति। कप्पमसा
मर्थ्यं। सम्प्रानाधिकरणसमसमर्थवद्भवतीति। अथानभिहितमिसर्वतत॥

पृहणान्तासर्पसेहेतो। तिपक्षपाद पानुर्तपिसर्पेण। कुरुयोपपीलादीम्यप्पवेम्यपदाहरणानि। तत्पार्पलिपुत्रकसेति विरोधागाममासेजमदसेवृहतोम
रोपात्तस्ये वपर्वतिपाकः सिद्धोमवतिसिद्धोममारो तपवेति पानम्यानिपमः पकारितिम प्रतिपिद्धतेवि। गेपणगमसाम्पेसनेत्सामर्थ्योन्नसमानाधिकरण
समसमर्थवदिति तान्नाऽऽप्यते। अथानभिहितमितिगमर्दनवद्धस्य क्रियमाणासेनापप्पृहातो॥

[illegible]

कुशकण्डिकाप्रारम्भः ॥ [illegible]

[illegible] इति कुशकण्डिकाप्रारम्भः ॥ ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

बहुव्रीहिसमासादि [illegible]
[illegible]
[illegible]

बहुव्रीहिसमासादुपपदसमासो [illegible] बहुव्रीहिसमासादुपपदसमासो [illegible] उपपदसमास [illegible]
[illegible] उपपदसमासो [illegible] उपपदसमासः [illegible]
बहुव्रीहिसमास [illegible] उपपदसमास [illegible] बहुव्रीहिसमासः [illegible]
[illegible] उपपदसमासो [illegible] बहुव्रीहिसमास [illegible]
[illegible] समासः [illegible]
[illegible] उपपद

[illegible] बहुव्रीहिसमास [illegible] उपपदसमास [illegible]
[illegible] ॥ ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

नक्षत्रे॥ अस्य परापेक्षया सामान्यादर्शनात् पूर्वे कक्रियायोग्यानेककालि मक्लिकेति [illegible] नक्षत्रमिति [illegible] निरामयो वेस [illegible] सेनकार्यनि
द् मेक [illegible] मक्लि [illegible] मित्त पाप [illegible] मेकम विमक्लि [illegible] [illegible] लानेक [illegible] मक्लि [illegible] कुमा
री [illegible] कुमारी [illegible] मक्लि [illegible] कुमारी [illegible]

नवैकविमक्लि [illegible] मक्लि [illegible] विमक्लि [illegible]
[illegible]
[illegible] कुमारी [illegible] कुमा
[illegible] कुमारी [illegible] कुमारी [illegible] कुमारी [illegible] कुमारी [illegible] कुमा
[illegible] कुमारी [illegible] कुमारी [illegible] कुमारी [illegible] कुमारी [illegible] पुक
[illegible] कुमारी [illegible]
[illegible] मक्लि [illegible] ॥ ॥
[illegible] विमक्लि [illegible] विमक्लि [illegible]

[illegible] मक्लि [illegible] कुमारी [illegible]
[illegible] मक्लि [illegible] निपात
[illegible] विमक्लि [illegible] मक्लि [illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible]
[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible]
[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible]
[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible]

[illegible] वृद्धिरादैच् [illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ ॥
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

८६
८२

प्रतिबन्धनमिति। कुतो नाप्रति प्रतिबन्धने न भावांशमनुकर स्यन्ने ने स्यर्थः। न्यनेति। अंशेनेति कस्या तस्या प्रतीतं क्षेपात स्यर्थः। कथमत्र सन्वागीति। मुख्यत्वेन नियमाभावे प्रत्य
तेविशेषणात् शेषस्य भावाभावात् तुच्छेभ्य एतत्समनोन्यात्। कथमत्र सन्वाधिन्द्रेति। प्रकाशमत्र स्थापकत्वेन प्रतिबन्धमनुपपत्तेः आनिपतरेश्च इति प्रतिबन्धनं संशयकारणम्
पेति अहंकुरु इति मुत्मा नाधिकरणं स्वप्रत्यनि शेषाभावं मन्त्रा। अन्यथेति। आग्नेयकावाप्तिन्यायेनेति। अग्नीकारणतानो विषयत्वं तत्कारणकारणमेवेति। कर्मो

प्रतिबन्धनेनैवं नोपपद्यते। नानिरोधो भवति किं समुद्रसन्वागीति न पद्मकाः प्रसक्त्यनर्किं समुद्रसन्वागीति न प्यतोपचारात् एवं विप्रहः कार्यत्वे कः समुद्रसन्वागी किं सत्र
सन्वागीति भवेत् प्रतिबन्धनमनुपपन्नं स्यात् तुच्छो भावाभावात् एवं तत् पूर्वं विग्रहः कार्यत्वे कः समुद्रसन्वागीत्यर्किं समुद्रसन्वागीति नमिति। अन्यथा पुनरास पक्षे विग्र
हः कः समुद्रसन्वागी शास्त्रोऽस्तीति मन्त्रीकं कुरु इति प्रतिबन्धनेनोपपद्यते इति। विशेषः। आग्नेयकावाप्तिन्यायेन भवितव्यमिति तत्र च न्यायकाक्षिप्ततादृक्। आग्नेयकत्वा
दौति तिसः कुर्वीत कर्तव्येन नातेकर्माप्यनुवादतम एवेति। अपरमाह। अग्नीकरणमेव प्रतिक्रियतावित्तिकर्तव्यमनुवादतेकर्माप्यनुवादतो भवति। पक्षेवानुनापि
कः समुद्रसन्वागीतिसमुद्रिकरुणः स्युः कर्मविशेषारेण इत्येतेन न मन्त्रमधिकरणमिति। एवं कुरु स्थानं मन्त्रं विशेषाणां मन्त्रतत्त्वं करणमिति। न पक्षेणापि तेषु मामेव
शास्त्राः प्रतिनिर्दिष्टं कुरु पक्षं तत्त्वं मन्त्रमेवेति।

पौरिस्मरकर्मकत्वात्कर्तेति क्रियापादः। एवं कर्तुरिति। न हितेषां कुरु ते न न तिनात स्युः कर्त्व्योपपत्तिः न चाहिं समानेन कुरुतिवत्सन्वागीति समुद्रसन्वागीति कुरु प्रत्येतेत तच्चात्पते क
च रत्ना स्यायन्नायेतं समुद्रसन्वागीनं। न पक्षेणापीति। वोर्हिपत्तनाच्यानामनुपपन्नं न न न चतुष्पत्वसिद्धमुख्यापरार्थं स्वप्रामाण्यात् किं समुद्रसन्वागीति शाखेन समानेन तेषां प्रमितिविनाभावा
तु कुर्यादिति हुतकानां प्रतिबन्धनं न कुर्यात् सिद्धं वदी सर्वं प्रतीतं केवलसन्वागी तरोपयतिकान्वीन प्रसक्तिमयते न तुष्यायानिनत्वकत्वात्प्रतिबन्धनं॥ ॥

समासार्थ इति। वर्त्तिपदार्थस्य [illegible] नान्यपदार्थेन भाव्यं इत्यत्र [illegible] पानुपपन्न [illegible] पदार्थस्य [illegible] नोपपद्यते। किं [illegible]
[illegible] संबंधो [illegible]
[illegible] समासार्थः। [illegible]
[illegible] इति। [illegible]

[illegible] समासार्थेन [illegible]
[illegible]
[illegible] समासार्थः। [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] इति। [illegible]
[illegible] इति। [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ ॥ ॥
[illegible]

कें०

मनवचिवहुश्री हाविर्दतिमपलदातापर्यसाहितयोगनयनंभविष्यतीसर्पः एवंयोगमप्रमायत्नरात्रोमंत्रंपेपराकहुश्रीद्दिमरतनहुणामंत्रितानंभवविमफुयामानंदकर्गीर
विमनमुविभावाद्रिकेनमंत्रवहुश्रीतानहुणामंत्रितानमानीयपाविनमुपाक्षितेपमानिवद्भ्मातः द्विनयमनमातहुपेदपपरतविमलादन्वयपवेतिलेयानामेपविनिता अथप्रथमः अद्वैतश्रीपवेनविविभिहनामेष्याविनिशोमपदीर्यानावमुपानदविनयामनवर्मनमानाभिनकरतिअतयपेपलाप्यंवदुर्नवपायतारविदुल

सं अष्टतशैषमेवविषदः। अद्वैतदीयप्रमयोगितानजोकमदैतयीयात्मानीयंतविरकुर्के अद्वैतमनयनंन मातो तातानिवदीपर् प्रकारिततदुश्रीनीतत्गा
पंत्रितानमविनतप्याभ्न्सनामममामपनोरदेतोदयीपाम्रनिगः प्रवर्तितद्रुता आनीयतेतहुणाऋप्रनंति अथयापुनरत्नपमेवविरप्रहः अद्वैत
तीपयपाविनिनजुनो कमैकन्ननंभाप्रोवीति। नेपदीपः संख्यामायिपंपा प्रज्ञानामतंविषमनपाविनापंसदिलादैकवननम्यातेलैयेपमविशोविते पत्या
तु। रदनार्हं अद्वैतश्रीयाश्रीणाः इतिःअपश्रीणाजाद्यः समनदीपेप्रवतीपवेतीपयुतो नैपदीपः। अपुराचेयुद्विप्रवनाः शब्दाः अतवपवेयुचिवर्जतनयुष्याव
दुंपनात्याःतैतंमकेंपत्तेमुकौ। शुक्लोनीलः कवित्नरतिप्रवयवंसमदीपेप्रवतीप्रणामनीः वुयवेवुविवर्ततकापंतसौनेनेवदेतुनयदाश्रीश्रीणां अद्वैत
केनत्ताकर्तव्यमदैतदीयाश्रीणाइति। नकर्तव्यं अपुरापपुरनाः शुद्धाःकेपवयचेपुवर्तते पोवयवसमपुरापंतयाभिचाहविकनसमपुरापंनयविना
तिअद्वैतश्रीणांश्रीणांअहैतकेपुनर्यभिनयति ॥ अनेक ॥

सांख्यापुरुः समपुरापप्रतीयतेमवलरिहिपत्याचाइति ननपाद्वैतदीवारसपीसर्पः ॥ रदतहीतिअत्रवंपदयोअद्वैतश्रीणांपर्वः समपुरापः सम पाम्री पर्यन्तजादैपद्रौ
तानामानाश्रीणाइतिनेपयपतरसर्पः। नैषदोषुरति अद्वैतविरश्रीणालोपनाशश्रीणाजरपयप्रवर्तितासर्पः। नकर्तव्यविविलानवपमपुपपपुतपकयोपनार्णावाद्रौव
नयवहरसर्पः। अद्वैतश्रीणांश्रीणाविनिश्रीणानविनापमामातोदिसर्पः। अश्रीकाविभा। नवुगात्कोश्रीणाःततअविनायदीतिनेकाककमद्वैतयद्वैतमयः ॥ ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

श्री
८२

दीर्घश्चातांविता। दीर्घश्चातौ नृणां विसर्गः। [illegible] क्रियते नौ कि के प्रयोगे [illegible] निःसन्तान [illegible] शुणाद्वेश
क्रियते तन्त्र [illegible] येन [illegible] स्थाने [illegible] द्विर्ड [illegible] विसर्गः [illegible] इति
[illegible] समासः सुजर्थे प्रत्यय परीसर्गः ॥ [illegible] द्विवचन [illegible]
[illegible] समासः सुजर्थे [illegible] प्रयोगः [illegible] द्विर्ड [illegible] समर्थ इति।

दीर्घश्री द्विश [illegible] इति। [illegible] सुप्रसिद्धः। ससुकारोता संख्या [illegible] द्विर्ड [illegible] इति [illegible] संख्या स
मासे सु [illegible] प्रसिद्धा इति। [illegible] किं कारणम् [illegible] किं तु नः [illegible]
सुन [illegible] समासे [illegible] किं कारणं [illegible] सुजर्थे समासेन [illegible]
से [illegible] इति। किं त्वोः सुजर्थे इति समासः [illegible] संख्या [illegible]
सर्गः। सन्नीतः समासेन [illegible] किं कारणं
संख्यावाभिधायित्वात्॥

क्रियाभ्यावृत्तिगणने [illegible] संख्यायाः [illegible] एतत्सूत्रं [illegible] प्रयोगः [illegible]
इ: क्रियते द्विर्ड [illegible] इति [illegible]
पादस्य [illegible] इति

संख्येयपरिमितान्यधिकाधिकानि तिर्यक्संतान्यधिकानि [illegible] इति संख्यानवक्षिप्ताद्द्विगुणितान्यसंख्येयप्रमाणपदार्थरूपेण परत इति भावः। [illegible]
यनेकसर्गाः। अधिक [illegible] [illegible] भावः। [illegible] कर्तव्यमेव [illegible]
[illegible] इति [illegible] इति [illegible]
[illegible] पदार्थ [illegible]

[illegible] पदार्थ [illegible] अधिक [illegible] इति [illegible]
[illegible] अधिक [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] पदार्थ [illegible]
[illegible] ॥ ॥ ॥

[illegible] सर्गाः। [illegible]
[illegible] इति। [illegible]
इति [illegible] पदार्थ [illegible] ॥

द्विगुप्राप्तानुलम्पामनापोगद्वपपसम्विभाग द्विकसमासमपोगयोर्निः अनिष्यत्तिपकेशार्तिकोक्तमवेसतेद्विगाम्पाखपर्वसा [illegible] द्विगोपर्देताग्नोद्वि
कुसादृद्विगोपर्तिलपुतेतबोवनाग्न पान्पपत्राचनाप्तूर्वीप्तुद्विगः समासः तत्पुरुषसमा द्विसमाससुपिन अम्बानममपपरायोमिदपदेनिनापेः [illegible]
अघपुनर्विमासत्वा[illegible]भवित्रिप्यकालान्तरसपे तेनास्वेपसमर्थो मान्पापतेअतएवपानिद्विगुप्रातिवर्तेतानि समसद्वित्तेदद्विगोदीनोनसाप्राप्पादतासलद्वित्ति
नतत अनदद्विगाना[illegible]पूर्वेतिसमान्तापिकाणपात्तं [illegible] द्विगुरिमावेलनात्रैयपरायेश्च [illegible] पदाप [illegible] तिपपगतेऽन्यातनोनेपद्वि
कारणं ननु सा[illegible] कारणेपविनोपूजासमासमृद्विप्रतीति [illegible] मिर्दानितद्विलाप [illegible] तिपपा द्विको पाद्विकसमासदिविद्विकद्विम [illegible]

द्विगु [illegible] तेनसमासविनुतयोगे। द्विकसमासमहायोगयो [illegible] प्रधानाभिधानात। द्विकसमासमहायोगयोः [illegible] द्विगोर्द्विकापतोऽन्ये
ताग्नप्रधानाभिधानात द्विकसमासमहायोगेनताग्ने प्रधानं नाभिधीयते [illegible] सवविद्वि। पपरवेदद्विगापतोद्विकसमासोऽविकप्रानन्तपणात्पु
[illegible] प्राप्तोति। अपपुनरुत्पद्विकरद्विगाभिपर्वेतिकन्यासमानाद्विकणान्तात्पुन्दडीनः द्विगोप्रवृतान [illegible] तपुंस्कम्पुंडापः नपैनेत
[illegible] प्रवृत्तपुंस्कोऽनन्नमोदद्विगाशरः पर्वगन्दनपुंस्त्रिमापोतीसमानापामालकपापडाविनपुंस्कादिपातंनतो [illegible] दद्विगाणपर्वेतिद्विकाः
[illegible] द्विगापर्दद्विपदव्याणोऽश्रिपद्विपुनर्द्विक [illegible] पावपाणसूःपुःकपोपानिद्विगुपाद्विकाद्विकापोति। पदद्वि [illegible] पवृत्यान्तत्पतोप्र
[illegible] द्विगापर्दद्विपदव्याणोऽश्रिप [illegible] अपपामतमेतत द्विगिदद्वाद्विकः [illegible]
द्विद्विपोपोद्विगिवर्नत सद्विकशरः समपोपाद्विपतिप्रसंगोमवतिमपोपाद्विकापसमाद्विगिति
तुः पोद्विगोनम्रमिता तीति नाम पो पाद्विपतिप्रसंगोमवतिपर्वडीवत्तुनप्राप्तोति॥

तत्पर्यवचहुद्री द्विसदिनेवसप्रानुमिप्पतीतिनाद्विसमानादिकरणमनवस्तिवः पंचद्रावः किंतु प्राप्तिपुं [illegible] मिर्दपनोपिसमानापोनात्कतीपडीवित पुं
स्कंतम्पुंवद्धावोभाविनपुंस्कज्ञान्दसमर्थः [illegible] दिकुणाराविति। [illegible] द्विगिशेपहृपा [illegible]
पो: [illegible] पुनर्गतितेन [illegible] कतोसमानापोभाविनपुंस्कनम्पोपपत्तिः। कृपेपानीतिपद्विप्रत्र [illegible] पेणाद्विपिमन्नेतेनतुल्पातद्विगुसूत्रानु
पपत्तिः। पदाद्विचार्तातिपपद्व [illegible] पापामपिप्रसनोद्विकः [illegible] द्विधिप्रद्विविः [illegible] प्रभृतनदसपर्येः। अत्र
तद्वन्याद्र पोपो [illegible] द्विकशरःः॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

अन्यथाख्यानकेनेति । लौकिका अपि [illegible] नानन्यथाख्याने [illegible] पुरुषार्थः पत्ताथें न [illegible] ख्यातिरस्त्वस्मात् [illegible] प्रयोजनं [illegible] किम्यद्यं [illegible]
[illegible] अन्यथाख्याने [illegible] मुख्यप्रतारणवाक्यं [illegible] लोके प्रसिद्धानां [illegible] सत्यं [illegible]
[illegible] तोपि विप्रयोगरिता [illegible] अन्यथाख्यानकेन [illegible] प्रयोगे [illegible] कारणादित्यादि [illegible]

यद्येकं ख्याख्यानकेनाप्य [illegible] नानुपपत्तिः । अन्यथाख्यानकेन [illegible] नोपपद्यते । अन्यथाख्यानकेनाप्य एवं [illegible] नानुपपत्तिः ॥ किं [illegible]
[illegible] अन्यथाख्यानकेनाप्य [illegible] पत्तिः ॥ [illegible] किंवा [illegible]
[illegible] प्रयोजनं [illegible] पुनः [illegible] प्रयोगः [illegible] तावता [illegible] द्रष्टव्यः [illegible]
[illegible] इति [illegible] तुल्यं [illegible] रिका [illegible]
[illegible] प्रयोगे [illegible] दर्शनं [illegible] हेतुः । [illegible] दर्शनं [illegible] हेतुः [illegible]
[illegible] दर्शनं हेतुः [illegible] प्रयोगे [illegible] लोक [illegible] प्रसंगः [illegible] अन्यथाख्यातिः [illegible]
[illegible] अख्याती [illegible] विपर्ययं [illegible] विषयं [illegible] विपर्ययं ॥

[illegible] लोक [illegible] प्रयोगा [illegible] प्रतीतेः [illegible] प्रयोगा [illegible] प्रसक्तात् [illegible]
[illegible] प्रयोजनं [illegible] ख्यातेः [illegible] लोक [illegible] ख्याती [illegible]
[illegible] पक्षे [illegible] लोक [illegible] विषयं [illegible] प्रयोगे [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

इत्यादि विधिरिति । आदित्यादेर्नावि... [illegible] ...वृत्तो दर्शन इति । [illegible]
[illegible]
[illegible] । नेमिति [illegible]

[illegible] ...इत्यादि विधिर्द... [illegible] ...इत्यादि विधिर्द [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥

॥

[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥

अन्यानतरी कि मम पितो किं तावपेः प्रकर्षं आश्रीयते अपत्यार्थं अतएव नियानना [illegible] पिपत रति प्रथम दपो [illegible] प्रत्यये भानि [illegible] न्यायोप [illegible]
स्या. स्या न्या तदपेत्य पाप्त सप्तम स्यान्यान [illegible] दुपनुमन्ति द्विति [illegible] नोपपद [illegible] पानुसानि [illegible] प्रसंगा [illegible] द्रुंद्रुमि वीणानाद्रिस
यद्रुंद्रु भि [illegible] स्यापि कृशानिपूर्वनिपातः स्यात्स्यार्थं ननु तथापि द्रुंद्रु [illegible] शब्दयोरन्य [illegible] पूर्वनिपातोऽभवतिनद्रुंद्रु भिशब्द स्यति दीपा

अन्यानतरा ॥ किं मयं तेन [illegible] दीर्घ [illegible] द्वंद्वे [illegible] नियम [illegible] तत्र को दोषः [illegible] द्रुंद्रुभि [illegible] प्रति [illegible] द्रुं
द्रुभिशब्दस्यापि पूर्वनिपातः प्राप्नोति [illegible] एवं [illegible] पति [illegible]
तथा [illegible] तावत्तेनैव [illegible] द्वंद्वे [illegible] द्रुंद्रुभि [illegible] प्रति [illegible] द्रुंद्रुभि [illegible] पूर्वनिपातः प्राप्नोति न [illegible]
[illegible] दन्यानता [illegible] पूर्वनिपात [illegible] कर्मधारय [illegible]
[illegible] अत्र [illegible] स्पाभ्यां [illegible]
[illegible]

[illegible] पूर्वनिपात [illegible] द्वंद्वे [illegible] तद्रूपं [illegible]
[illegible]
[illegible] मुक्ते [illegible]
[illegible] सूत्रं ॥

134

[illegible]

[illegible]

[illegible]

निष्य ॥ प्रतिषेधे निवृत्तिः । अकृतमित्रमनिपन्नारप्रति कृतारीनामं वोत्सत्तत्प्रतिषेधः कमोसात्तविधानात् तापिक पारनिपा तोपिन स्पारि स्यर्थैः निति कृतपद्मानोराससनेम्
सत्कृप्रति वृषक्रिपतेम् क्रियपारनिपातनाम् अमितो मात्मपा ॥ क्रापाः ॥ व्हुकृवत्ननिर्दे शाद्वात् कृत्तागाह स्मि कन्नारे कृत्तवृत्तेकर्ति पेमा त्वापी शान्तक्रिनकृमारकम्म

निपात ॥ निपातः पर्वे निपातेना विकोलमनुष्यादिस्पकृपस्तन्नो ॥ निपाता ः पर्वे निपातोजाति कालमनुष्यादि स्यकृपाभिधा प्रवर्त्ति तिवकृव्यं ॥ आहुः नामपी पन्नांद
म त्रिद्वी माभ्यमानानुमनानातासिवसत्तनोवाढुः क्लनाकृता तेजोसत्पदस्पोतो सानवृत्तत् तापकृषमभानेसा । नथान कृर्योक्तिकृत्पोऽजस्पदस्पोतोसान्वेवनं तापवृषम्
त्प्रानस्पादपदयेजानिका सनुष्यादिस्पकृप स्या निघट ॥ पाऽनस्पदस्पोतोसास्पनं जानि तत्वापपत्ता न्यर्थः पाऽत्र निवाममवर्ती ति ॥ प्रतिषेधेनु पर्वे निपातप्रमेश
ना त्वा प्रोजरेणापि पुषाकः ॥ प्रतिषेधेनु पर्वे निपातस्य प्रमो ति अकृताभिधिमपि प्रनात्मति तन्माद्रा अतो सिपुपाकः कर्तव्य ॥ तन्ना कर्तव्य ॥ अनाप्रिप्रतिषेधवचन
तापकृपात् निपातमवतीति प्रतिपा पीन्य श्रूमिद्दरतापोप्युत्रपानि ज्ञापनमन्यो भवतः इति तकृव्यं । अनु पतः प्रमन्तो पन्तः ॥ अथिपापात्तिः इत्थापा त्वात्रा ह्वे
र्थं नापेरत विप्रतिषेधेना ॥ इं हे पीसेत त्वा दजा घर्तत मिसेत उवति प्रतिषेधेना ॥ इं हे पीसेत त्वा वकाराःपद्मगासी   अजापरेत मिस त्वात्वकाशः त्रुकृवतीः ॥ ८४
[redacted]
[redacted] स्ना ॥ प्रिम्य व्याख्यातानुरूप गोपिन्स्पानोरन्याप्तरूनः ॥ ते स्ना स्वःसाल्पमंत्र ः ॥ तत ॥ हिकृत्वा ॥ तत कृर्यां च हृदवनन निर्दे शा त कृत्रा ॥ दपर विधि त्वास्पते ॥
॥ इति श्री महापद्मसेवनाभिनिवेशे व्याकरण महाभाष्ये प्रदीपे द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीये पादे द्वितीयमाह्निकं ॥ ॥ ॥ ॥
६ + रौप यमामोति रेचाम्पीअस्ना पूर्वेतमि सेत उपविविप्रतिषेधेना ॥ आस्माप्रमन्त्यानतंर सारावामस्त्यावता ॥ मिसेतेन मनुतिवि प्रतिषेधेना ॥ अजापेतमिस स्याव
१ ज्याताराबिसस्मार कृाः ॥ अपनादरलोपयमा मा ॥ विज्ञाने ही अस्यावातरविल सद्भवतिविप्रतिषेधेना कृत्रागः कृकर्मधारये ॥ कृत्रागद्वपारविवकृर्या ॥ ८ १
हूल्यादि श्रुवृत्तवहुलापत्तोरहृदवचननिर्दे शोपशापत्तिणोपांदीति ॥   ॥ इत्युपाध्यायसनाध्यप्रपुत्रकृपयटकृतेभाष्यप्रदीपे द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीये पादे
द्वितीयमाह्निकं पारसमाप्तम् ॥

রবি কৈবর্ত মহাকাব্য

৭৩৬